

עודכן ב- 17/07/2009 01:14

אליה ליבוביץ | האקדמיה לאקדמאים

פוליטיקאים, פקידי אוצר ואחרים בעלי כוח בחברה הישראלית עסוקים באחרונה בהכרחת האוניברסיטאות לאמץ משטר של ניהול בידי "אנשי ציבור". כל זאת על פי מודל ניהול השאול מהעולם העסקי. האוניברסיטה נתפשת כמפעל, שבו הציבור, קרי הממשלה, כמשקיע הגדול ביותר בו, צריך לקבל את רוב סמכויות ההחלטה - באמצעות אישי ציבור היושבים בהנהלת האוניברסיטה. להצדקת העברת סמכויות באוניברסיטה מאנשי האקדמיה לאישי ציבור מנופפים גם בסיבה נוספת והיא, כי קיים כביכול ניגוד בין האינטרסים של אנשי סגל האוניברסיטה לאלה של המוסד שהם חברים בו.

הטענה שהממשלה היא המשקיעה הגדולה באוניברסיטה מבוססת על תפישה כלכלית קיצונית, ולפיה הכסף הוא הערך העליון, ומי שמזרים הכי הרבה כסף לארגון ראוי שיהיה בעל הסמכויות הרחבות ביותר בו. אפילו בחברה עסקית מותר להטיל ספק באקסיומה זו, כפי שמוכיח המשבר הכלכלי העולמי הנוכחי. ודאי שתפישה כזאת מופרכת מיסודה כשמדובר באוניברסיטת מחקר, שאינה חברה עסקית ואסור לה להיות כזאת.

המותג שהאוניברסיטה אמורה לייצר איננו כסף, ורובו גם אינו יכול להימדד בשווה כסף. במובנים רבים, תרומת האוניברסיטה לחברה דומה לתרומה של הכנסת, בית המשפט ומוסד מבקר המדינה, שאף היא אינה יכולה להימדד בשווה כסף. ההשקעה העיקרית במפעל ששמו אוניברסיטת מחקר היא של אנשי הסגל שלה, והיא גדולה לאין שיעור מכל השקעה כספית בה. ההבדל בין השקעות המדינה באוניברסיטה לבין השקעות של אנשי הסגל משול להבדל, שעליו כבר עמד אברהם לינקולן, בין ההשקעה של התרנגולת בייצור חביתה עם נקינק לבין ההשקעה של העגל. לתרנגולת יש מעורבות (involvement) בחביתה. לעגל יש מחויבות (commitment).

אנשי הסגל האקדמי משקיעים באוניברסיטה את חייהם. האוניברסיטה חיה וקיימת על ההון האינטלקטואלי שלהם. איש המדע באוניברסיטת המחקר מוכר את נשמתו למפעל. הוא מעמיד לרשות המפעל את הגיגי נפשו, את כל יכולתו האינטלקטואלית ואת מרב רצונותיו. העובדה שרוב אנשי הסגל עושים זאת בנפש חפצה אינה משנה את העובדה הבסיסית הזאת. גם אנשי עסקים משקיעים את כספם (או כסף של אנשים אחרים) ברצון, ובדרך כלל מתוך שמחת יצירה וסיפוק. איש אינו רואה בכך צד שלילי, שבגינה הסמכות הניתנת להם לניהול הכסף צריכה להיות קטנה. לכן דווקא העיקרון הכלכלי, שסמכות צריכה להיות מתכונתית להשקעה, מחייב שאנשי סגל האוניברסיטה יהיו הגורם המכריע בהנהלתה.

המחשבה, כי אנשי סגל נגועים ביחס לאוניברסיטה בנגע של ניגוד אינטרסים וכי אישי ציבור משוחררים ממכשול זה, מקורה בעיוורון אם לא ברמייה. חשש לניגוד אינטרסים אמנם קיים באוניברסיטה, כמו בכל מערכת אחרת, אך ביתר שאת אצל מי שמכונים "אישי ציבור". ואין הכוונה בהכרח להטיל דופי במישהו. עצם מעמדם כ"אישי ציבור" מציין שיש להם אינטרסים כלכליים, מאויים, אידיאולוגיה, אג'נדה, ולעתים קרובות גם מעש רב בחברה, מחוץ לאוניברסיטה.

כמעט כל אינטרס בעולם שמחוץ לאוניברסיטה אינו חופף לתכלית הקיום של האוניברסיטה, ולעתים קרובות מאוד אף סותר אותה. לכן אישי ציבור נמצאים במצב של ניגוד אינטרסים עם אוניברסיטת המחקר הרבה יותר, ובמובנים הרבה יותר מהותיים, מאשר אנשי הסגל האקדמי. ניגוד האינטרסים הזה מובנה בעצם השיטה, שלקראתה צועד ניהול אוניברסיטאות המחקר בישראל. ברור שאנשים כפרטים, הן אנשי ציבור והן חברי סגל, שונים זה מזה בשאיפותיהם, במסוריותם ובדרך שבה הם מנהלים את חייהם ואת המוסדות או את מי שנמצא באחריותם.

וכל זאת בלי לדבר על הקושי העקרוני העומד לפני איש ציבור שלא מהאקדמיה - מי שעסק מרבית חייו בענייני מסחר, תעשייה, צבא, דת, פוליטיקה, או משפט - להבין אל נכון את מהות העשייה המחקרית ואת נפתלות הנפש האנושית האמורה לייצר ידע חדש בעבור המין האנושי.

המגמה הברורה המסתמנת כעת ונמצאת בשלבי יישום מתקדמים, לנשל את אנשי הסגל האקדמי של אוניברסיטאות המחקר מניהול מוסדותיהם, עד כדי הוצאתם משם כמעט לגמרי, אינה עושה שום דבר טוב למדינת ישראל.

כל הזכויות שמורות, "הארץ" ©

סגור חלון